

ments, falques sintàctiques, formes verbals, etc.) de les cartes editades. En destaca la preocupació per la claredat i l'evolució que comportà l'arribada de Bartomeu de Vilalba a l'escripció municipal, per la seva voluntat d'assolir, superant la qualitat dels textos anteriors, una prosa epistolar —a més de clara— pulcra i elegant, i emmarca aquesta prosa oficial valenciana en el conjunt de la llengua cancelleresca medieval, esdevinguda «una llengua acadèmica, la difusió de la qual i l'acceptació per tot el domini

lingüístic es degué al fet de ser la llengua dels documents reials» (p. 45).

Saludem doncs amb satisfacció l'edició d'aquesta preciosa font de coneixement del llenguatge administratiu català medieval, amb la convicció que constitueix una aportació seriosa i important a la història de la llengua (destaquem-ne també les referències al nom de la llengua —per exemple a la carta 110—) i al coneixement de la societat valenciana medieval.

CARLES DUARTE

COL·LECCIÓ *Textos i documents*, Fundació Noguera.

COL·LECCIÓ *Textos jurídics catalans*, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Unes iniciatives lloables

Dues institucions, l'una privada, l'altra pública, han emprès no fa gaire la publicació d'obres d'interès històric, jurídic i lingüístic, principalment.

Col·lecció «Textos i Documents» (Fundació Noguera) ¹

La Fundació Noguera, mitjançant la col·lecció «Textos i Documents»² ha

posat a l'abast del públic obres d'una importància i interès considerables i que van des de la publicació de textos en edició crítica com el *Llibre del Consolat de Mar* i l'edició d'un text que tradicionalment ha estat considerat conflictiu, com és el cas dels *Usatges de Barcelona*, fins a estudis d'institucions d'un determinat període, com *La successió testada a la Catalunya altomedieval*,³ passant per l'edició de materials inèdits d'arxiu com *El car-*

1. Nascuda amb la finalitat principal —però no exclusiva— d'editar tota la documentació relacionada amb l'art de la notaria, incloent-hi també els textos que havien d'utilitzar els notaris.

2. Publica també la sèrie «Inventaris d'Arxius Notarials de Catalunya», de la qual han aparegut els *Catàlegs de l'Arxiu Notarial de Vilafranca del Penedès* per A. JORDÀ, Barcelona, 1983; dels *Protocols notarials de Lleida* per Ll. CASES, Barcelona, 1983; de l'*Arxiu Notarial de Tremp* per Ll. CASES, Barcelona, 1983; de *Protocols de Puigcerdà* per S. BOSOM i S. GALCERAN, Barcelona, 1983; de l'*Arxiu Notarial de Terrassa* per P. PUIG i J. SANLEHÍ, Barcelona, 1984; de l'*Arxiu Notarial de Sabadell* per J. MOLINERO, Barcelona, 1984; i dels *Protocols Notarials dels Arxius de Solsona* per R. PLANES, Barcelona, 1985.

Continuaran aquesta col·lecció els volums corresponents a Balaguer, Cervera, Figueres, Montblanc, Reus, Solsona, Tarragona i Valls.

3. Barcelona, 1984, per Antoni M. UDINA i ABELLÓ. Edició de la seva tesi doctoral

toral de Santa Maria de Roca Rossa⁴ o *L'Arxiu antic de Santa Anna de Barcelona del 942 al 1200* (Aproximació històrico-lingüística),⁵ entre d'altres títols⁶ i projectes.⁷

El *Llibre del Consolat de Mar*, del qual han aparegut fins ara: a) els volums I i II⁸ que abracen l'edició del text de la Real de Mallorca⁹ —que

és el manuscrit més antic, copiat l'any 1385— amb les variants de tots els manuscrits coneguts, a cura de Germà COLON i amb la col·laboració de la Secció Catalana de la Universitat de Basilea, amb un pròleg de Francesc de B. MOLL; b) el volum III (1.ª part: Estudi jurídic, i 2.ª part: Diplomatarí)¹⁰ a càrrec d'Arcadi GARCIA, amb un

amb un pròleg del Dr. Joaquim CERDÀ. Apèndix de 137 documents (llevat dels editats, dels quals només hi ha el regest) i quadres que arriben fins a l'any 1025.

4. Barcelona, 1984, a cura de J. M. PONS I GURI, amb 181 documents, índexs i relació de notaris i escrivans, que recentment ha publicat *l'Inventari de Pergamins de l'Arxiu Històric «Fidel Fita» d'Arenys de Mar* [del qual és director] (Dept. de Cultura de la Generalitat de Catalunya), Barcelona, 1984.

5. Barcelona, 1985, per Jesús ALTURO I PERUCHO. Edició de la seva tesi doctoral amb un pròleg del Dr. Marc MAYER, 3 vols. (I: Estudi amb una «Aproximació lingüística» a tall de glossari, i un «Index verborum», II i III: Diplomatarí amb 641 documents i índex onomàstic).

6. Dins d'aquesta mateixa col·lecció hi ha previst d'editar: el *Cartoral de Carlemany*, a cura de Josep M. Marquès, *Consuetudines Dioecesis Gerundensis*, a cura de J. M. Pons i Guri, *Dietari de les Torbacions del temps del rei don Joan que en Catalunya foren*, de Jaume SAFONT, a cura de J. M. Sans Travé, *Llibre de les Costums de Tortosa*, a cura de C. Duarte, A. Massip i J. Massip, *El Mestre Racional a la Corona d'Aragó*, de Tomàs de Montgat (edició de la seva tesi doctoral).

7. Iniciar l'edició d'una col·lecció de fonts notariales que començarà amb quatre protocols del segle XIV conservats a l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, i també la ja fa temps iniciada i avui avançada tasca de traduir al català (i editar en llatí i en català) obres tan clàssiques de la literatura jurídica com el *De pactis nuptialibus* de Joan Pere FONTANELLA (Olot, 1576-? 1649) i els *Comentaria super Usaticis Barchinonae* de Jaume MARQUILLES (Barcelona, 1368-1451).

8. Originàriament era un projecte de la Fundació Salvador Vives Casajuana, però, per l'abast propi de l'objectiu fixat, calgué cercar-ne col·laboradors, i, així, finalment, l'obra aparegué en coedició de les dites dues fundacions. Vol. I: Barcelona, 1981. Vol. II: Barcelona, 1983.

Vegeu, sobre els dos primers volums, les recensions de J. M. PONS I GURI en «Arxiu de Textos Catalans Antics», 3 (1984), p. 279-280; i d'A. IGLESIA FERREIRÓS en «Anuario de Historia del Derecho Español», LII (1982), p. 774-792.

9. Vegeu GARCIA SANZ, Arcadio, *Un nuevo código mallorquín del «Llibre del Consolat de Mar»*, en «Anuario de Historia del Derecho Español», XXXVIII (1968), p. 635-639.

10. Barcelona, 1984. L'estudi jurídic (vol. III, 1.ª part) és la tesi doctoral d'Arcadi GARCIA, que s'inicià en uns estudis i converses que arrenquen dels anys seixanta al Seminari d'Història del Dret de la Universitat de Barcelona amb el professor Font Rius. El diplomatarí (vol. III, 2.ª part) recull 186 documents dels Consolats de Mar de Barcelona (núms. 1-57), de València (núms. 58-96), de Mallorca (núms. 97-150), de Perpinyà (núms. 151-186), amb un índex cronològic.

pròleg del Dr. Josep Maria FONT I RIUS,¹¹ que qualifica l'obra de «magnífica edició crítica» (p. 9).

Aquesta obra ens forneix la visió de conjunt més completa amb què comptem sobre el Consolat de Mar, tant des del punt de vista del text, ja que disposem del text de la Real amb les variants anotades dels altres manuscrits, com des del punt de vista del desenvolupament de la institució, que amb l'estudi jurídic i l'extens diplomatarí que el complementa ens aporta noves dades respecte a la seva gènesi i evolució.

Quant als *Usatges de Barcelona. El codi a mitjan segle XII*,¹² es tracta de l'establiment del text llatí i edició de la versió catalana del manuscrit del segle XIII de l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona, a cura de Joan BASTARDAS amb la col·laboració de T. Gràcia, Ll. de Nadal i P. Puig Ustrell, que, en definitiva, consisteix en l'edició crítica (definitiva) del dit manuscrit català del segle XIII, i en la reconstrucció del text llatí —mitjançant la col·lació d'un reduït nombre de manuscrits seleccionats— que devia tenir al davant el traductor dels

Usatges. Aquesta recent aportació de dos nous elements de valor divers és un pas més, necessari, vers una edició que pugui aplegar totes les variants dels nombrosos manuscrits que es conserven (totalment o fragmentàriament) amb textos dels Usatges, sempre conflictius.

Aquesta col·lecció té, com podem veure, una ferma finalitat de difondre materials inèdits i de posar a l'abast del públic edicions de textos (alguns d'ells ja coneguts en edicions no tan rigoroses o completes)¹³ fetes per especialistes i presidides per una vocació de rigor científic, que requereix una tasca d'aquesta magnitud.

*Col·lecció «Textos Jurídics Catalans»
(Departament de Justícia
de la Generalitat de Catalunya)*

El Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya ha presentat¹⁴ la col·lecció *Textos Jurídics Catalans* fent-la coincidir amb l'aparició dels seus dos primers títols i de l'opuscle explicatiu d'aquella.

Aquesta iniciativa institucional, que

11. El mateix professor FONT va ser l'autor de l'*Estudio preliminar* (p. I-LXIV) de la reedició de l'obra CAPMANY Y DE MONTPALAU, Antonio de, *Código de las costumbres marítimas de Barcelona, basta aquí vulgarmente llamado Libro del Consulado*, Madrid, 1791 (Barcelona, 1965).

12. Barcelona, 1984. El mateix autor s'havia ja ocupat d'aquest text clàssic del dret històric del Principat en *Sobre la problemàtica dels Usatges de Barcelona*, que fou el seu discurs de recepció a la Reial Acadèmia de Bones Lletres (Barcelona, 1977).

13. Així, a més de l'obra de Capmany citada a la nota 11, hi ha: MOLINÉ Y BRASÉS, Ernest, *Los costums marítims de Barcelona universalment conegudes per Llibre del Consolat de Mar. Ara de nou publicades en sa forma general...*, Barcelona, 1914; VALLS TABERNER, Ferran, *Consolat de Mar*, Barcelona, 1931-33 [n'hi ha reimpressions posteriors].

Quant als Usatges, tenim: ABADAL Y VINYALS, Ramón d'/VALLS Y TABERNER, Ferrán, *Usatges de Barcelona*, Barcelona, 1913 [recentment reeditat amb un nou format per: Peláez, Manuel J./Fernández Viladrich, J., Barcelona, 1984]; ROVIRA I ERMENGOL, Josep, *Usatges de Barcelona i Commemoracions de Pere Albert*, Barcelona, 1933 [n'hi ha reimpressions posteriors].

14. Barcelona, 8 de maig de 1985.

tal i com digué l'Honorable Conseller de Justícia Sr. Bassols en anunciar l'aparició de l'opuscle,¹⁵ és el començament d'una tasca important que haurà de durar molt de temps, es presenta també com un compromís que ha d'obligar generacions futures, i troba en les pàgines de l'esmentada obra explicativa,¹⁶ en les paraules del Dr. Font Rius i del Dr. Iglesia Ferreirós, president i secretari respectivament del Comitè Tècnic d'Edició de la col·lecció,¹⁷ l'exposició del vast pla de treball que hom s'ha proposat de dur a terme.

En un primer moment, es tracta, bàsicament, de posar a l'abast obres

—ja impreses— que habitualment són difícils de trobar i de consultar, sigui perquè se'n conserven pocs exemplars, com ara la primera compilació de les *Constitucions i altres drets de Catalunya* (any 1495), o que són gairebé introbables, com ara l'obra de GRASES I GRALLA,¹⁸ o fins i tot alguna obra fins ara desconeguda, com la segona part que no es va acabar d'editar del BROCA,¹⁹ que vaig trobar que tenia un llibreter de vell de Barcelona, el qual, després d'una conversa que vam tenir sobre la importància de l'obra en qüestió, va donar, desinteressadament, el seu exemplar —fins avui l'únic conegut— a la biblioteca de

15. Lleida, 16 de novembre de 1984, en l'acte de presentació de la «Col·lecció Textos Jurídics» de l'Editorial Bosch, S. A.

16. *Textos Jurídics Catalans. Presentació*. (Dept. de Justícia de la Generalitat de Catalunya), Barcelona, 1985, 67 ps.

17. El Comitè Tècnic d'Edició (11 membres) compta amb una àmplia Comissió Assessora (35 membres comptant-hi els anteriors) de reconeguts especialistes dels àmbits jurídics i universitaris.

18. De l'obra de GRASES (vegeu-ne el títol més avall), se'n conserven pocs exemplars —un dels quals és el manuscrit (núm. 79 de la Biblioteca de Catalunya)— perquè fou condemnada a les flames per defensar el poder absolut del príncep [TORRES AMAT, Fèlix, *Memorias para ayudar a formar un diccionario critico de escritores catalanes*, Barcelona, 1836 (Barcelona-Sueca, 1973), p. 299; BOFARULL Y BROCA, Antonio de, *Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña*, 9 vols., Barcelona, 1876-1878, vol. 9, p. 54-56; AGUILÓ Y FUSTÉR, Mariano, *Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*, Madrid, 1923 (Barcelona-Sueca, 1977), p. 396; BROCA, G. M. de, *Historia del Derecho civil...*, Barcelona, 1918, p. 419-420 (nota 1); PALAU Y DULCET, Antonio, *Manual del Librero hispanoamericano*, Barcelona, 1948 i ss., VI (1953), p. 399; hi aflludeix sense esmentar-lo VICENS VIVES, J., *Noticia de Catalunya*, 3.ª edició, Barcelona, 1962, p. 119].

Tampoc no hi ha gaires exemplars de les *Constituciones y altres drets de Catalunya*, especialment de l'edició de l'any 1704, perquè se'n cremaren molts exemplars a la impremta [BROCA, G. M. de, *Reimpresión de las Constituciones de Cataluña*, en «Revista Jurídica de Cataluña», 16 (1910), p. 337-340; i la seva *Historia del Derecho civil...*, p. 408 (nota 2)]. Afortunadament, d'aquesta edició concreta, comptem amb les reproduccions anastàtiques de 1909 (Col·legi d'Advocats de Barcelona) i de 1973 (Ed. Base).

19. Obra no acabada d'imprimir, que arriba a la p. 352 —que clou el plec 22— i que abraça —de l'apartat «Instituciones» que començava al volum I— tot el Llibre Tercer dedicat a la propietat i els altres drets reals (introducció, el domini o propietat, propietats especials, les servituds, els censos, la rabassa morta, el terratge, la penyora i la hipoteca) i ben poques pàgines del Llibre Quart dedicat a les obligacions (observacions generals). En «Món Jurídic», núm. 26 (juny 1985), p. 7, aparegué una nota donant compte de l'ingrés de l'obra a la biblioteca del Col·legi.

l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona. Aquesta segona part del BROCA no apareix a l'opuscle de presentació perquè ja era imprès quan va fer-se'n la donació. L'Honorable Conseller de Justícia i els membres de la Comissió de seguida van acollir la idea de publicar-la en la col·lecció, fet que permetrà de difondre i de donar a conèixer una obra tan valuosa com interessant i ignorada. Cal doncs que ens n'alegrem i agraim la generositat del llibreter donant.

L'estructura de la col·lecció *Textos Jurídics Catalans* farà que cada una de les obres que es vagin editant quedi inclosa en un dels apartats següents:

- a) Lleis i Costums:
 1. Dret Tradicional
 2. Constitucions de pau i treva i de corts
 3. Actes regis
 4. Recopilacions
 5. Costums
- b) Sentències
- c) Documents
- d) Escriptors:
 1. Escriptors jurídics
 2. Literatura polèmica
- e) Concilis

Els primers volums que han aparegut corresponen a l'apartat «Escriptors/1», és a dir, jurídics, i són:

BROCA, Guillem M. de; *Historia del Derecho de Cataluña especialmente del Civil y Exposición de las Instituciones del Derecho civil del mismo*

territorio en relación con el Código civil de España y la Jurisprudencia, Barcelona 1918 [1985], que ultra el valor intrínsec propi de l'obra, aquesta edició es veu incrementada per la *Presentació*, sobre el seu vessant humà, de Salvador de BROCA i TELLA (nét de l'autor); per la *Introducció* sobre la seva obra tant en el vessant d'historiador del dret com en el de jurista del Dret positiu i amb la seva bibliografia jurídica, de la Dra. Encarna ROCA i TRIAS; i per l'*Apèndix bibliogràfic complementari* del professor Antoni MIRAMBELL, a tall d'actualització de l'obra.

Aquesta gran obra de G. M. de BROCA havia de ser un pas més en la seva producció jurídica, i era el primer volum de la «tercera» edició d'aquella obra que anys entera havia elaborat amb J. AMELL LLOPIS.²⁰ El contingut d'aquest primer volum (l'únic que va arribar a ser publicat) és: un apartat preliminar dedicat a la «Història del dret de Catalunya, especialment del civil» (que ocupa més de mig llibre, fins a la p. 475) que demostra una gran erudició i coneixements, i amb una periodització de l'evolució històrica del nostre dret que és força encertada i seguida; una segona part dedicada a «Institucions», que enclou un Títol Preliminar (dedicat al dret vigent a Catalunya i a l'ordre de prelació), el Llibre Primer (lleis i regles per a aplicar-les, persones, coses i béns, drets —mode de fer-los efectius i de llur extinció—), i el Llibre Segon (dret de família).

20. *Instituciones del Derecho civil catalán vigente, o sea exposición metódica y razonada de las leyes, costumbres y jurisprudencia de los autores y de la antigua Audiencia del Principado... precedida de una introducción histórica...*, Imp. Barcelonesa, 1880. N'hi ha una segona edició ampliada (2 vols.), Imp. Barcelonesa, Barcelona, 1886. AMELL va morir a Barcelona el 1885.

MARTÍ I MIRALLES, Joan; *Principis del Dret successori aplicats a fórmules d'usdefruit vidual i d'herència vitalícia*, Barcelona 1925 [1985], que compta amb una *Introducció* del doctor Lluís PUIG I FERRIOL sobre la personalitat i l'obra de l'autor. Aquest volum fou l'edició de set lectures fetes al Col·legi Notarial de Barcelona l'any 1923.²¹

D'altres obres que hom ha previst d'editar dintre de la col·lecció són: *Constitucions i altres drets de Catalunya* (1495); GRASES I GRALLA, Francesc, *Epítome o compendi de las principals diferencies entre les lleys generals de Cathalunya, y los capitols del redres o ordinacions del General de aquella* (Barcelona 1711); VALLS I TABERNER, Ferran, *Privilegis i ordinacions de les valls pirinenques*. Vol. I: *Vall d'Aran* (Barcelona 1915), Vol. II: *Vall d'Aneu, Vallferrera i Vall de Querol* (Barcelona 1917), Volum III: *Vall d'Andorra* (Barcelona 1920), entre d'altres.

* * *

Aquesta empresa no és gens incompatible amb la primera, ans al contrari, l'una és complementària de l'altra, no hi ha superposicions ni interferències dels plans de treball, i, així, afortunadament, podrem disposar d'edicions d'obres «clàssiques» i crítiques de textos i d'estudis que fins ara no eren fàcils de trobar, i encara més tenint en compte que aquestes obres tenen per a nosaltres una triple dimensió que fa que ens interessin especialment: la històrica, la jurídica i també la filològica.

Cal doncs que felicitem tots els qui d'una manera o altra participen i/o col·laboren en aquestes empreses que en definitiva redundaran en benefici de tots nosaltres i que esperen poder comptar amb el nostre suport per a dur a bon terme aquesta magna tasca.

ORIOLEART I PIQUET

Lluís PAYRATÓ, *La interferència lingüística. Comentaris i exemples català-castellà*, col. «Textos i estudis de cultura catalana», 12, Barcelona (Curial Edicions Catalanes — Publicacions de l'Abadia de Montserrat), 1985, 260 ps., 16,5 × 22,5 cm, ISBN 84-7202-690-6. Amb un pròleg de Joan Solà.

El llibre que ressenyem, basat en una tesi de llicenciatura presentada a la Universitat de Barcelona en el mes de juny de 1984, es compon d'un pròleg del professor Joan Solà, d'un preàmbul, d'una introducció, de sis

capítols centrals (1. El concepte d'interferència des de diferents punts de vista; 2. La perspectiva lingüística; 3. Aproximació als fenòmens. Classificació; 4. Comentaris i anàlisi dins l'estructuralisme; 5. El fenomen de

21. Aquestes lectures foren publicades a la «Revista Jurídica de Catalunya» de 1923 (p. 514-542) i 1924 (p. 19-47, 100-132, 187-211, 264-298, 365-394 i 465-501).

L'any 1964 per iniciativa de l'«Instituto Nacional de Estudios Jurídicos» aparegué la segona edició de l'obra que comentem traduïda al castellà pel fill de l'autor (p. XIII).